

A Republikon Intézet előválasztási javaslata 2021

2021. JANUÁR

A Republikon Intézet 2020 elején hozta nyilvánosságra előválasztási javaslatát, amely sokban épített a már 2015-ben közzétett tervezetére, valamint a témában megjelent két tanulmánykötetére,¹ továbbá a témában rendszeresen tartott rendezvényeire, elemzéseire. Az intézet továbbra is azon a véleményen van, hogy a töredezett ellenzék számára az előválasztás képes a választási rendszerből fakadó hátrányok bizonyos mértékű ellensúlyozására, valamint az ellenzéki választók mozgósítására és a média napirendjének meghatározására.

Az előválasztás egy politikai táboron belül egy választott pozícióra való állampolgári jelölés. Az elsődleges cél a szavazók támogatásával rendelkező, így a legesélyesebbnek tartott jelölt kiválasztása. Az előválasztás során további lényeges szempont a szimpatizánsok, a választók mozgósítása, a média figyelmének felkeltése, a politikai napirend meghatározása, valamint a politikusok, pártok hitelességének, választói beágyazottságának erősítése.

Az előválasztás intézménye sikeresen vizsgázott a 2019-es önkormányzati választást megelőzően. A főpolgármesteri előválasztás hetekig uralta az egész sajtót, az ellenzék határozta meg a média napirendjét, és a kormánypárti keretezések ("ellenzéki roncsderbi") ellenére magas volt a részvétel. Az előválasztás során a közös cselekvés kialakította az ellenzéki szavazók optimista hangulatát, és ez jótékony hatással volt a választási eredményre is. A választási rendszerből, a torzított nyilvánosságból és az állami erőforrások eltérítéséből eredő hátrányokat tehát az előválasztás intézményével képes az ellenzék enyhíteni. További szempont, hogy az előválasztás valódi állampolgári részvételen nyugszik és szerepet kapnak benne civil szervezetek. Az állampolgári és civil részvétel erősíti a választói elköteleződést, az ellenzéki erők társadalmi beágyazódottságát, valamint hozzájárul az aktív állampolgári viselkedés megszilárdulásához.

Az alábbiakban egy olyan aktualizált javaslat olvasható, amely elsősorban az intézetünk által az ellenzéki pártok képviselőivel tartott 2020. szeptemberi konferencia tanulságai alapján készült. Figyelembe vettük továbbá azokat a politikusi nyilatkozatokat, amelyeket az országgyűlési és európai parlamenti képviselőkkel rendelkező pártok az előválasztással kapcsolatban tettek.

Javaslatunk a közös ellenzéki miniszterelnök-jelölti, országos egyéni választókerületi jelöltek, valamint a közös ellenzéki listán szereplő jelöltek kiválasztására vonatkozik.

Az ellenzéki pártok vállalják, hogy előválasztást tartsanak az említett jelölti pozíciókra vonatkozóan. Az előválasztásban részt vevő pártok és jelöltek elfogadják az előválasztás eredményét, valamint a győztes miniszterelnök aspiránst nevezik meg miniszterelnök-jelöltjüknek, továbbá az egyéni választókerületekben előválasztásokon győzteseket közös egyéni jelöltnek.

Az előválasztás időzítése

A nyilvánosságban megjelent információk szerint legkésőbb 2021. október 23-án mutatják be az ellenzéki pártok a közös miniszterelnök-jelöltet a 106 közös képviselőjelölttel együtt, ami azt is jelenti, hogy addig legkésőbb le kell zárulnia az miniszterelnök-jelölti és az egyéni választókerületekben tartandó előválasztásoknak. A Republikon Intézet eredeti javaslata szerint 2021 tavaszán régióként, az amerikai gyakorlathoz hasonlóan gördülő rendszerben bonyolódott volna le az előválasztás. Tekintetbe véve, hogy nagy valószínűséggel, tavasszal a koronavírus járvány

¹ Mikecz Dániel (szerk.): Részvétel, átláthatóság, cselekvés: az előválasztás intézménye, mint politikai innováció. Budapest: Republikon Intézet, 2015; Tóth Csaba (szerk.): Előválasztás. Történet, érvek és ellenérvek. Budapest: Republikon Intézet, 2016

miatt még életben lesznek korlátozások, a nyár végi, kora őszi előválasztásra teszünk javaslatot. Az előválasztást tehát 2021. augusztus végén kell megkezdeni, hogy október elejére, közepére meg legyenek nevezve a közös jelöltek.

Az előválasztáson való szavazás feltételei

Az előválasztáson részt vehet minden magyar állampolgár, aki betöltötte a 18. életévét, valamint a regisztráció során aláír egy értényilatkozatot. Az előválasztáson személyesen és online is lehet adni a szavazatot.

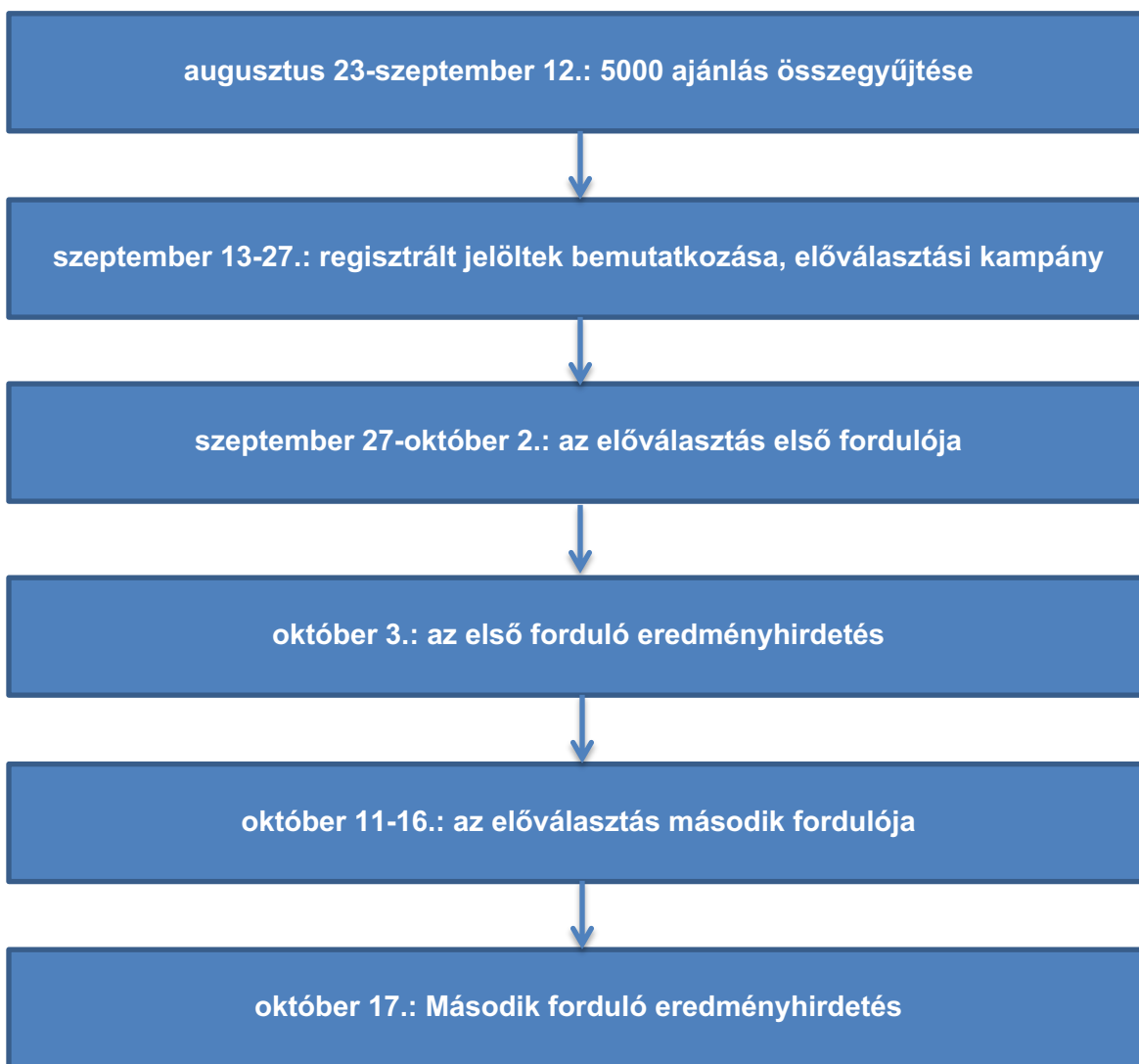
A Republikon Intézet az előválasztáson való személyes regisztrációt javasolja. A személyes megjelenés megfelelő védelmet nyújt a csalás ellen, valamint ki lehet szűrni azokat, akik célja a folyamat eltérítése, hiteltelenítése. A személyes regisztráció továbbá a megfelelő mértékű elköteleződést is feltételezi. Adott esetben lehetőség van a mozgóurnákhoz hasonlóan a mozgó regisztráció lehetőségét biztosítani mozgásukban korlátozottak számára. Javasoljuk továbbá, hogy az előválasztáson résztvevők legalább önkéntes alapon járuljanak hozzá a lebonyolítás költségeihez.

Indulási feltételek

Az előválasztáson a miniszterelnök-jelöltként való indulás feltétele a magyar törvények szerinti választhatóság, továbbá 5000 ajánlás összegyűjtése, amelyre a jelölteknek három hetük van. Az egyéni választókerületekben a jelölteknek szintén három hét alatt kell 500 ajánlást összegyűjteniük. Jelöltet minden magyar, 18 éves vagy annál idősebb állampolgár ajánlhat, lehetséges több jelöltet is ajánlani. A jelölteknek szintén alá kell írniuk az értényilatkozatot, valamint elfogadni az előválasztások szabályait. További feltétel, hogy a jelöltek elfogadják a hat ellenzéki párt által a közös kormányzás alapelveiről szóló, 2021 januárjában aláírt dokumentumot. A főpolgármesteri előválasztáshoz hasonlóan a lebonyolításért a jelöltek által elfogadott Előválasztási Bizottság lesz a felelős a jelöltek ajánlásainak és az előválasztáson szavazni kívánók adatainak kezeléséért.

Miniszterelnöki előválasztás

A miniszterelnök-jelölti előválasztás az egész országban azonos időpontban zajlik. Amennyiben az első fordulóban egyetlen jelölt sem szerzi meg a szavazatok több mint 50%-át, úgy második fordulóra is sor kerül egy héttel később. Utóbbi esetben a lebonyolítás az ajánlási időszak három hetével, majd a kampány két hetével együtt összesen nyolc hétig tart. Az ajánlások összegyűjtése után két hétük van a jelölteknek az országos kampányra. A választás mindkét fordulóban 6-6 napig tart. A két forduló között lehetőségük van a visszalépésre. Az első és a második fordulót megelőzően is nyilvános vitán mutatják be a miniszterelnök-jelöltek a programjukat. A szavazólapon minden induló neve szerepel, a választók egy személyt jelölhetnek meg, a szavazás titkos.

Egyéni képviselőjelölti előválasztás

Intézetünk javaslata szerint legyen minden országos egyéni választókerületben előválasztás. Kivételt képeznek azok a választókerületek, ahol csak egy ellenzéki jelölt van. Végül soron még a jelenleg is parlamenti mandátummal rendelkező jelölteknek is az érdekük, hogy legyen vita, verseny, választói aktivitás. Az előválasztás hitelességét csorbítani kívánó „trollok” részvétele elé akadályt gördít az értényilatkozat, miszerint vállalják az eredményt és dolgoznak a győztes jelölt sikeréért. Az előválasztás során ráadásul a „kamupártok” nem képesek közvetlenül közpénzt szerezni, így nincs, ami motiválná részvételüket. Az egyéni választókerületekben a szavazás egy időben történik a miniszterelnök-jelölti előválasztással. Helyben a jelöltek megegyezhetnek, hogy tartsanak-e második fordulót, amennyiben egyik jelölt sem szerezte meg a szavazatok abszolút többségét.

Az egyéni választókerületekben szintén nyílt indulás van, azaz bárki, pártkötődés nélkül elindulhat, aki képes 500 ajánlást összegyűjteni a választókerület 18 éves vagy annál idősebb szavazóitól. A szavazás időpontját megelőzően – a miniszterelnök-jelölti előválasztáshoz hasonlóan – két hétig zajlik az egyéni jelöltek kampánya: ez idő alatt kell bejárniuk a választókerületet. A kéthetes kampányidőszakot előzi meg a három hetes ajánlásgyűjtési időszak, ennyi idő alatt kell 500 ajánlást megszerezniük. Az egyéni választókerületekben helyi szinten alakulnak meg a civil választási bizottságok a pártok, jelölő civil szervezetek és független jelöltek képviselőiből. Az internetes regisztrációra és szavazásra az ellenzéki szavazók a miniszterelnöki előválasztás infrastruktúráját használhatják. Maga a szavazás egy hétig tart, így az egyéni választókerületi előválasztások összesen hat hétig tartanak. Az egyéni képviselőjelölti előválasztások egy időben zajlanak az adott régió miniszterelnök-jelölti előválasztásával.

A közös ellenzéki listát érintő előválasztás

Az ellenzéki pártok 2020-ban megegyeztek arról, hogy közös listán indulnak a 2022-es választáson. A ellenzéki választók bevonása, a lista társadalmi támogatottságának erősítése érdekében szükség van a listát érintő előválasztásra is. Előválasztási listát a közös indulásban megállapodó pártok, valamint a hozzájuk csatlakozó pártok állíthatnak. Több párt állíthat közös előválasztási listát is. A listára a miniszterelnök-jelölti előválasztás első fordulójában szavazhatnak az állampolgárok. A listáról szóló szavazólapon szerepel az adott előválasztási listát vezető öt politikus neve is. A listás helyek elosztása a D'Hont-módszerrel történik.

Az infrastruktúra

Az értéknnyilatkozatot az előválasztást szervező, országgyűlési frakcióval vagy európai parlamenti mandátummal rendelkező ellenzéki pártok által felállított Előválasztási Előkészítő Bizottság fogalmazza meg. Az ajánláshoz szükséges íveket ugyanez a szervezet hitelesíti és ellenőrzi, valamint veszi nyilvántartásba a jelölteket. Az előválasztás koordinálását, az eljárás szabályosságának ellenőrzését a Előválasztási Bizottság végzi. Tagjait a nyilvántartásba vett jelöltek paritásos alapon delegálják. Az Előválasztási Bizottság elnökét egyhangúlag a tagok választják meg. Az Előválasztási Bizottság nevében kizárólag annak elnöke jogosult nyilatkozni. Az Előválasztási Bizottság felelős továbbá az önkéntesek munkáját koordináló és a technikai feltételeket megteremtő civil csoportok felkéréséért és ellenőrzéséért. Az előválasztás után az Előválasztási Bizottság elnöke beszámolót készít a választás lebonyolításáról, költségeiről. A lebonyolítás során felmerülő panaszok, vitás kérdésekben fellebbviteli szervként egy három tagú testület dönt, amelynek tagjait ez előválasztást szervező pártok konszenzussal kérik fel.

Kommunikáció, közös program

Az előválasztás sikere és a későbbi választási győzelem szempontjából lényeges az egységes kommunikáció, a közös arculat, szükségesek a szakmai viták, valamint a közös program. A programot a pártok szakpolitikai stábjai közösen, külső szakértőkkel kiegészülve készítik. Legkésőbb 2021 végére kell elkészülnie a közös programnak, ekkora már a közös jelöltek kilétének is el kell dőlnie. Az ideológiai különbségek ügyében a pártok legkésőbb az előválasztások lezárultával alakítanak ki kompromisszumos, illetve közös álláspontot.

A felesleges konfliktusok elkerülése érdekében lényeges, hogy készüljön egy etikai kódex, országos, helyi szinten, ami részletezi, hogy milyen viselkedést fogadnak el egymással szemben az előválasztáson induló jelöltek. Legyen továbbá elválasztva a jelölti, szakmai vita, amely moderált keretek szerint történik az előválasztás részeként a sajtóban, a nyilvánosságban zajló politikai vitától.

Finanszírozás

Az előválasztás költségeit a szervező pártok és egyesületek vállalják, amihez a választáson részt vevő ellenzéki állampolgárok is hozzájárulhatnak. Az anyagi háttér megteremtéséhez további forrást jelentenek a magánadományok, amelyeket az előválasztást ellenőrző Előválasztási Bizottság fogja gyűjteni egy közösségi adományozási platformon.

A nyilvános beszélgetéseken is felmerülő kérdés volt a civil és független jelöltek indulása. Az előválasztás célja az ellenzéki választók részvételével történő, demokratikus jelölés, valamint a tényleges támogatottsággal rendelkező jelöltek kiválasztása. Ezek a szempontok akkor érvényesülhetnek, ha nincs korlátozva a bemeneti oldal, tehát nincs annak akadály, hogy az előválasztást kezdeményező ellenzéki politikai pártokon kívül is indulhassanak jelöltek akár a miniszterelnöki, akár az egyéni választókerületi előválasztáson. Az előválasztás költségeinek nagy része, a szervezés, az aktivisták mozgósítása az ellenzéki pártokra fog hárulni. Felmerül tehát kérdésként, hogy mekkora mértékben járuljanak hozzá a költségekhez az előválasztáson induló függetlenek és civil szervezetek. Megoldást jelenthet ebben a helyzetben, ha a független, civil jelölteket támogatja az egyik szervező ellenzéki párt, ennek hiányában anyagilag kell hozzájárulnia a költségekhez. Ennek mértéke, formája a helyi megegyezéstől függ. A költségek vállalása szerepelhet a jelöltek által aláírt értéknilatkozatban is.

Co-funded by the
Europe for Citizens Programme
of the European Union

A Republikon működését 2018-21 között az Európai Unió
„Europe for Citizens” programja támogatja.